

Expertisepunt

Basisvaardigheden

Notitie

Verkenning mogelijkheden
monitoring sociale
effecten aanpak
basisvaardigheden

Colofon

Auteurs: Anna Sobczyk-Turek, Sanneke Verweij
20 april 2026

© Expertisepunt Basisvaardigheden

Te downloaden via: www.movisie.nl en www.basisvaardigheden.nl.

Het Expertisepunt Basisvaardigheden wordt mogelijk gemaakt door het programma Tel mee met Taal, een initiatief van de ministeries van BZK, OCW, SZW en VWS.

Expertisepunt Basisvaardigheden

Het Expertisepunt Basisvaardigheden is er voor alle organisaties, professionals en vrijwilligers die te maken hebben met mensen die moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen en daardoor ook vaak met digitale vaardigheden. Van onderwijsorganisaties, vrijwilligersorganisaties, maatschappelijke organisaties en overheidsinstanties tot wetenschappers, werkgevers, werknemers en sociale partners. Zij kunnen hier terecht voor kennis en samenwerking. Meer informatie op www.basisvaardigheden.nl.

Voorwoord

Het Expertisepunt Basisvaardigheden heeft vorig jaar op verzoek van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW) een verkenning uitgevoerd met als centrale vraag hoe er meer zicht verkregen kan worden op de *sociale effecten* van de aanpak op basisvaardigheden. Het gaat dus niet sec om de verbetering van basisvaardigheden als geletterdheid, gecijferdheid en digitale vaardigheden maar vooral ook om *sociale effecten op de verschillende levensdomeinen*. Denk dan bijvoorbeeld aan domeinen als werk en participatie.

Deze verkenning biedt gemeenten een overzicht van de huidige aanpak voor het monitoren van effecten van het gevoerde beleid en de gemeentelijke aanpak voor het versterken van basisvaardigheden voor volwassenen. U vindt hierin de uitgangsvragen voor monitoring (wat willen we weten en volgen), een overzicht van de diverse instrumenten en de dilemma's die daarbij kunnen spelen overzichtelijk bij elkaar. De verkenning biedt inzicht in hoe monitoring nu is ingericht. Ook is met gemeenten en betrokken personen bij de aanpak op basisvaardigheden besproken wat zij belangrijk vinden bij het monitoren van de sociale effecten van de aanpak op basisvaardigheden. Aan de hand van deze verkenning is een set van basisindicatoren samengesteld *als aanzet* voor het monitoren van de sociale effecten van de aanpak basisvaardigheden. Dit biedt gemeenten een zeker houvast bij het maken van verdere (beleids)keuzes. Wat vinden we van belang bij de aanpak basisvaardigheden en wat willen we monitoren, welke sociale effecten? Welke instrument past daar misschien het beste bij? En wat spreek je daarover af met cursusaanbieders? Zo helpt deze verkenning om beleidskeuzes nader aan te scherpen.

Tegelijkertijd maakt de verkenning een spanningsveld zichtbaar dat we niet kunnen negeren. We willen graag beter begrijpen wat het verbeteren van basisvaardigheden mensen écht oplevert. Wat verandert er in hun dagelijks leven? Wat betekent het voor hun zelfvertrouwen, hun deelname aan de samenleving, hun werk? Maar we willen metingen ook laagdrempelig houden. Uit kostenoverwegingen, vanwege beschikbare capaciteit, en ook om cursusaanbieders basisvaardigheden niet te overvragen. Monitoring vraagt tijd, ook van de cursusdeelnemers die vooraf en na afloop vragen voorgelegd krijgen. Maar gemeenten ervaren wel een spanningsveld: enerzijds willen zij zicht krijgen op effecten maar anderzijds kost het tijd om dit te organiseren en de resultaten te verwerken. Die spanning is niet eenvoudig op te lossen – en ook deze verkenning geeft daar geen definitief antwoord op.

OCW kiest bewust niet voor één landelijke monitor. Gemeenten hebben behoefte aan ruimte voor lokaal maatwerk. Vanuit hun coördinerende rol zijn zij als eerste aan zet. Zij kennen hun doelgroep, hun partners en hun regionale context het beste. Met de basisset van indicatoren, de instrumenten uit deze verkenning, en straks mogelijk ook de monitor van het LLO Collectief, hebben zij een basis om passende keuzes te maken.

Deze verkenning nodigt uit om die ruimte ook te benutten: om samen te leren, te kiezen en te bouwen aan monitoring die recht doet aan zowel de deelnemer als aan de ambitie om sociale effecten zichtbaar te maken.

Joram Snijders
Senior beleidsmedewerker Directie MBO
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
April 2026

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Aanleiding en opzet van deze verkenning	5
Hoe ziet de huidige situatie eruit?	6
Aanpakken van de gemeenten.....	6
Monitoring en effectmeting	8
Monitoringsinstrumenten	9
Uitdagingen en behoeften rond monitoring.....	11
Effecten aanpak basisvaardigheden	13
Effecten van taalcursussen.....	13
Effecten van taalcursussen op de werkvloer	14
Effecten van andere cursussen op het vlak van digitale vaardigheden.....	15
Conclusie	15
Tot slot	16
Aanzet indicatoren sociale effecten basisvaardigheden	17
Uitgangspunten monitoring sociale effecten	19
Uitgangspunten voor monitoring sociale effecten vanuit deze verkenning.....	19
Samenvatting.....	20
Bronnenlijst	21
Bijlage	23

Aanleiding en opzet van deze verkenning

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) heeft het Expertisepunt Basisvaardigheden gevraagd te onderzoeken hoe de sociale effecten van de aanpak basisvaardigheden beter in beeld kunnen worden gebracht. Daarbij wordt verkend welke mogelijkheden er zijn om deze sociale effecten van gemeentelijke aanpakken te monitoren. Aanleiding hiervoor is dat er momenteel weinig uniformiteit bestaat in de wijze waarop gemeenten de sociale effecten van deze aanpak meten. Gemeenten verschillen sterk in hun werkwijzen: sommigen hebben al vormen van monitoring ingericht, terwijl anderen nog zoeken naar hoe zij hier invulling aan kunnen geven. Tegelijkertijd wil het ministerie meer zicht krijgen op dit terrein en gemeenten ondersteunen bij het monitoren van sociale effecten. Een belangrijk uitgangspunt van deze verkenning is dat wordt aangesloten bij de behoeften van gemeenten. Het doel is nadrukkelijk niet om te komen tot één landelijk verplicht monitoringsinstrument, maar om inzicht te krijgen in wat werkt en wat gemeenten nodig hebben.

Met sociale effecten bedoelen we de gevolgen die verder gaan dan het direct verbeteren van basisvaardigheden zoals taal, lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. Het gaat vooral om bredere effecten in het dagelijks leven, zoals veerkracht, meedoen in de samenleving, arbeidsparticipatie, gezondheid en het gezin of opvoeden.

In de verkenning stonden de volgende vragen centraal:

1. Hoe ziet de huidige situatie eruit?
 - a. Welke doelen en activiteiten hebben gemeenten binnen hun aanpak basisvaardigheden?
 - b. Wat doen gemeenten momenteel op het gebied van monitoring van de aanpak basisvaardigheden en de (sociale) effecten ervan?
 - c. Welke monitoringsinstrumenten zijn beschikbaar voor monitoring van sociale effecten van aanpak basisvaardigheden?
2. Welke effecten heeft de aanpak basisvaardigheden?
 - a. Welke sociale effecten komen naar voren uit bestaande literatuur en uit ervaringen van deelnemers?
3. Welke behoeften hebben gemeenten m.b.t. monitoring van sociale effecten van de aanpak basisvaardigheden?

Om de vragen van het ministerie van OCW te beantwoorden, zijn de volgende stappen gezet:

1. Overzicht van een aantal aanpakken basisvaardigheden van tien diverse gemeenten: Zwolle, Utrecht, Groningen, Rotterdam, Ermelo, Coevorden, Deventer, Amersfoort, Eindhoven.
2. Interviews met vier gemeenten over hun ervaringen en behoeften met betrekking tot monitoring van aanpak basisvaardigheden en (sociale) effecten ervan: Groningen, Utrecht, Rotterdam en Zeist.
3. Literatuuroverzicht naar sociale effecten van aanpak basisvaardigheden.
4. Een gesprek met ervaringsdeskundigen/taalambassadeurs van de Ervarensraad van het Expertisepunt Basisvaardigheden.
5. Overzicht van bestaande monitoringsinstrumenten.

Tot slot organiseerden we op 3 december 2025 een expertbijeenkomst met onderzoekers, adviseurs van Lezen en Schrijven, een gemeente en het Ministerie van OCW. Tijdens deze bijeenkomst werd gezamenlijk gereflecteerd op de uitkomsten van de verkenning en mogelijke vervolgstappen verkend.

Op basis van de verzamelde informatie en de uitkomsten van de expertbijeenkomst schetsen we in deze notitie tot slot aanknopingspunten voor eventuele verdere ontwikkeling van het monitoren van sociale effecten van de aanpak basisvaardigheden (zie hoofdstuk 4).

Hoe ziet de huidige situatie eruit?

Aanpakken van de gemeenten

Gemeenten hebben de regierol in de aanpak van basisvaardigheden: zij ontwikkelen, realiseren, faciliteren en monitoren een lokale aanpak om mensen met beperkte basisvaardigheden te vinden en te helpen om hun basisvaardigheden te vergroten. Hieronder geven we de belangrijkste inzichten uit onze verkenning van deze aanpakken weer:

- Aanpak basisvaardigheden wordt vaak regionaal ingericht in samenwerking tussen contactgemeente en andere gemeenten in de arbeidsmarktregio.
- Gemeenten werken steeds vaker aan een integrale aanpak van basisvaardigheden. Dat betekent dat er niet alleen taalcursussen worden aangeboden, maar dat er ook verbinding wordt gezocht met andere domeinen binnen de gemeente en met organisaties die als partners kunnen aansluiten. In de ontwikkeling en uitvoering van de aanpak basisvaardigheden zijn verschillende samenwerkingspartners betrokken: taalhuizen, bibliotheken, (taal)aanbieders, maatschappelijke organisaties, welzijn- en zorgorganisaties, onderwijsinstellingen etc.
- De primaire doelgroep bestaat uit inwoners met beperkte basisvaardigheden die moeite hebben met taal, lezen, schrijven, rekenen en/of digitale vaardigheden. Daarnaast onderscheiden gemeenten intermediaire doelgroepen, zoals gemeentelijke beleidsmedewerkers, uitvoerende professionals in het sociaal, zorg- en onderwijsdomein en werkgevers. Door het bewustzijn over beperkte basisvaardigheden bij deze intermediaire doelgroepen te vergroten, beogen gemeenten dat inwoners met beperkte basisvaardigheden beter/eerder herkend en bereikt worden en effectiever worden doorverwijzen naar passend aanbod.
- Het effectief bereiken van mensen met Nederlands als eerste taal (NT1'ers) die moeite hebben met basisvaardigheden vraagt veel inzet. Gemeenten en betrokken organisaties zoeken contact met verschillende groepen (bijvoorbeeld ouders, ouderen, wijkbewoners, inwoners met een uitkering) om gericht te werven voor de (taal)cursussen en andere activiteiten. Gemeenten slagen er beter in om NT2-doelgroepen te bereiken.

- Binnen de aanpakken worden uiteenlopende activiteiten uitgevoerd, die grofweg zijn in te delen in de volgende (beleids)thema's:
 - taalaanbod;
 - werk & participatie;
 - armoede & schulden;
 - digitale inclusie;
 - gezondheid;
 - gezin.
- Gemeenten geven hier op verschillende manieren invulling aan: door het organiseren van de activiteiten voor de primaire doelgroep (mensen met beperkte basisvaardigheden), maar ook intermediaire doelgroepen te trainen bij het herkennen en signaleren van lage basisvaardigheden. Per gemeente verschilt het welke activiteiten worden georganiseerd en op welke thema's, naast taalaanbod, wordt ingezet. In de praktijk ligt de nadruk vooral op het versterken van taalvaardigheden en in mindere mate op digitale vaardigheden. Voor het vergroten gecijferdheid bij inwoners is in gemeentelijke aanpakken relatief weinig aandacht.
- Er zijn grofweg twee vormen van samenwerking met partners en organisaties uit andere domeinen te onderscheiden:
 - Doorverwijzing: organisaties zoals welzijnsinstellingen of schuldhulpverleners hebben direct contact met inwoners en kunnen hen bij signalen van beperkte basisvaardigheden doorverwijzen naar passend aanbod, zoals een taalcursus.
 - Geïntegreerde activiteiten: samenwerking binnen activiteiten waarin meerdere doelen worden gecombineerd, bijvoorbeeld bijeenkomsten gericht op rekenvaardigheden rondom geldzaken of activiteiten waarin taalvaardigheid en opvoeding samenkomen.

De variatie in aanpakken van basisvaardigheden en de bijbehorende samenwerkingsvormen heeft gevolgen voor de monitoring. De vraag is of gemeenten zich bij monitoring van de (sociale) effecten uitsluitend (willen) richten op het effect van formeel taalaanbod, of ook op informele activiteiten op het snijvlak van meerdere domeinen.

Monitoring en effectmeting

De eindevaluatie van *Tel mee met Taal* (Groot et al., 2025) geeft een breed beeld van hoe de huidige monitoring van (effecten) van de aanpak basisvaardigheden uitziet. Hieronder vatten we belangrijkste bevindingen uit deze evaluatie samen¹:

- **Gemeenten monitoren vooral de output: de deelname aan de Web-gefinancierde taaltrajecten. Er is weinig aandacht voor monitoring van de deelname aan andere vormen van taalaanbod (bijv. gefinancierd uit andere bronnen dan WEB-gelden).**

De meeste gemeenten monitoren de deelname aan WEB- gefinancierde cursussen voor zowel het formele als het non-formele aanbod (67%), ongeveer 17% van de gemeenten monitort alleen het formele aanbod en een kleinere groep (8%) alleen het non-formele aanbod. Van achtergrondkenmerken van de deelnemers worden met name taalachtergrond, type cursus, leeftijd, postcode, en geslacht gemonitord etc. De helft van de gemeenten levert de gegevens aan de landelijk monitor basisvaardigheden van het CBS.

- **Gemeenten monitoren minder vaak de effecten van aanpak basisvaardigheden. Als effecten gemonitord worden, dan gaat het om de effecten van WEB- gefinancierde cursussen.**

45% van de gemeenten geeft aan de effecten van de WEB- gefinancierde cursussen te monitoren voor het formele en non-formele aanbod. Ongeveer 17% doet het alleen voor het formele aanbod en 4% alleen voor het non-formele aanbod. Vooral gaat het om of de deelnemers succesvol een traject hebben afgerond (of het beoogde niveau is behaald; 64%) en of deelnemers een certificaat hebben behaald (40%). Een aanzienlijk deel (55%) meet ook of de deelname aan een traject een effect heeft gehad op sociale inclusie. Daarvoor gebruiken gemeenten de sociale impact monitor van prof. dr. Maurice de Greef (71%), en in mindere mate MATCH (24%) of een eigen gemeentelijk systeem (15%).

- **Gemeenten willen meer inzicht krijgen in de effecten van hun aanbod zoals arbeidsmarktstatus, armoedebestrijding, schuldhulpverlening en zorggebruik, maar ook meer zicht op de effecten van het non-formeel aanbod.**

Er bestaat een behoefte onder bijna de helft van de gemeenten (42%) om meer ondersteuning te krijgen bij de aanpak voor monitoring van deelname en impact. Enkele gemeenten geven aan dat er onduidelijkheid is wat en hoe er precies gemonitord moet worden. Daarnaast geven sommige gemeenten aan behoefte te hebben aan een uniform instrument en een passend, landelijk registratiesysteem dat uniform gebruikt kan worden door alle partners (met name de kleinere gemeenten vanwege het gebrek aan capaciteit en expertise). Door de verschillende beschikbare instrumenten is het nu lastig om de resultaten tussen gemeenten te vergelijken.

¹ In de eindevaluatie van *Tel mee met taal* hebben in totaal 80 gemeenten vragen beantwoord over de landelijke monitor basisvaardigheden (Groot et al., 2025).

Voor onze verkenning hebben we vier gemeenten - Groningen, Utrecht, Rotterdam en Zeist - verder geïnterviewd over de inrichting en behoeften rond het monitoren van de aanpak basisvaardigheden. Deze interviews laten goed zien hoe de diverse gemeente werken aan monitoring van hun aanpak basisvaardigheden en de effecten ervan. Hieronder vatten we de belangrijkste punten samen en laten we de overeenkomsten en verschillen in hun werkwijze, behoeften en mogelijkheden zien.

Tabel 1. Overeenkomsten en verschillen tussen gemeenten in de monitoring van de aanpak basisvaardigheden (op basis van interviews met vier gemeenten)

Verschillen	Overeenkomsten
<ul style="list-style-type: none"> • In het waarom van monitoren waar nadruk op ligt: leren en verbeteren, sturen in netwerk, of verantwoorden aan de gemeenteraad • De mate van samenwerking met ketenpartners • Eigen systeem ontwikkelen of werken met bestaand systeem • Of de klanttevredenheid met het traject wordt gemeten • Of ook informeel aanbod wordt meegenomen in de monitoring • Wie data kan bekijken, gebruiken en hoe • Wie de data analyseert en bewerkt (bijv. externe expert of gemeentelijke afdeling) 	<ul style="list-style-type: none"> • Vooral output (aantallen deelnemers, behaalde diploma's) • Minder vaak outcome (als outcome wordt gemeten, dan met monitor van Maurice de Greef of met een eigen vraagstelling) • Vooral meten effect taalaanbod • Vooral taalaanbieders registreren en leveren data

Monitoringsinstrumenten

Uit de verkenning blijkt dat er verschillende tools en instrumenten zijn die worden gebruikt in de monitoring van de aanpak basisvaardigheden. Het beknopte overzicht wordt gepresenteerd in tabel 2. Sommige instrumenten zijn geschikt om het bereik van activiteiten binnen de aanpak basisvaardigheden te monitoren, zoals het Landelijk beeld volwasseneneducatie van het CBS. Instrumenten die sociale effecten bij deelnemers meten, zijn alleen tegen betaling beschikbaar, zoals QWASP of de SAVE Monitor.

De andere twee instrumenten kunnen alleen worden gebruikt voor een specifiek deel van de activiteiten die een onderdeel zijn van de aanpak basisvaardigheden. Zo geeft de Monitor Gemeentelijke gezinsaanpak geletterdheid inzicht in hoe gemeenten invulling geven aan de Gezinsaanpak. En Match is een online tool waarmee vrijwilligersorganisaties deelnemers en taalvrijwilligers kunnen registreren, koppelen, volgen en rapporteren. Deze is vooral gericht op NT2'ers.

Tabel 2. Overzicht van beschikbare monitoringsinstrumenten

	Landelijk beeld volwasseneducatie (CBS)	QWASP (Digi)taalmonitor	Match (Het begint met taal)	Monitor gemeentelijke gezinsaanpak geletterdheid	Bibliotheekmoni tor	SAVE monitor (Arteduc)
Vrij toegankelijk	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	Nee
Voor wie?	Centrumgemeenten van arbeidsmarktregio's geven een totaalbeeld van aanbieders	Gemeenten, Taalaanbieders volwasseneneducatie	Vrijwilligersorganisaties – aanbieders taalcoaching die met vrijwilligers werken	Gemeenten	Bibliotheken	Gemeenten en arbeidsmarktregio's Taalaanbieders
Wat meet de monitor?	Bereik Aantal deelnemers aan opleidingen en cursussen voor basisvaardigheden, gefinancierd vanuit de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB)	Bereik en effect VE-trajecten op inhoudelijke onderdelen sociaal domein (arbeidsmarktpositie, armoede, zorg, basisvaardigheden, opvoering, welzijn etc.)	Bereik en effect (voor NT2) Registratie-, koppel- en volgsysteem voor alle organisaties die vrijwilligers inzetten om deelnemers te ondersteunen – ook gegevens t.b.v. CBS landelijk beeld	Hoe gemeenten invulling geven aan de Gezinsaanpak	Effect Effectmeting bij deelnemers aan cursussen non-formeel aanbod (NT2 en NT1) in bibliotheken	Effect volwasseneducatie op dagelijks leven en arbeidsmarktpositie
Variabelen	Soort en type, achtergrondgegevens (NT1/NT2, leeftijd, geslacht, woonplaats, vorm van educatie, soort traject)	Geslacht, leeftijd, geboorteplaats, woonplaats, educatievorm, soort traject(formeel-informeel), soort taaltraject nt1/nt2	NT2, activering, internalisatie, participatie, connectie	Organisatie, activiteiten, financiering, borging	Achtergrondkenmerken, Vaardigheden, Activiteiten, computer en Internet, Digitale overheid, Nederlandse Taal, IDO	Taalvaardigheden, digitale vaardigheden, assertiviteit, ontmoeten & ondernemen, natuur – en sportactiviteiten en arbeidsmarktpositie.
Hoe?	Tellen en doorgeven data door aanleverende gemeente/organisatie	Individueel invullen door de deelnemer zelf (soms met hulp)	Individueel invullen door de deelnemer zelf, start-midden-eind	Zelf invullen als gemeente, data van anderen zien als benchmark, leren onderling	Individueel invullen door de deelnemer zelf,	Individueel invullen door de deelnemer zelf (soms met hulp)
Rapportage vorm	Dashboard	Niet openbaar	Rapportage	Niet openbaar	Dashbord	Rapportage voor de gemeente (niet openbaar)

Daarnaast zijn er ontwikkelingen in het veld die mogelijk relevant zijn voor het monitoren van de aanpak basisvaardigheden, zoals de impactmonitor voor de LLO-collectieven. Berenschot heeft in opdracht van het ministerie van OCW een monitoringtool ontwikkeld waarmee de effecten van gevolgde scholingstrajecten op deelnemers kunnen worden gevolgd en inzichtelijk gemaakt. De tool bevindt zich momenteel in de testfase (kan op aanvraag gedeeld worden). Na afronding van het project wordt deze kosteloos beschikbaar gesteld aan gemeenten en andere organisaties (naar verwachting in de loop van 2026). De tool brengt de voortgang van deelnemers in kaart op het gebied van werk, opleiding en leefsituatie. Ook geeft hij inzicht in de situatie op verschillende leefgebieden, zoals dagelijkse zelfredzaamheid en zelfvertrouwen, op basis van een nulmeting en een eindmeting. De vragenlijst wordt ingevuld door een intaker (bijvoorbeeld een trajectbegeleider en/of docent) tijdens het gesprek met de deelnemer.

Uitdagingen en behoeften rond monitoring

Uit de ervaringen van gemeenten blijkt dat het meten van de effecten van de aanpak basisvaardigheden met verschillende uitdagingen gepaard gaat (Groot et al., 2025; interviews met de gemeenten en expertsessie):

- Er is vaak onvoldoende capaciteit beschikbaar, vooral bij de kleine gemeenten.
- Registratie in gemeentelijke systemen is niet consistent.
- Het volgen van de deelnemers over langere tijd is lastig, vooral na het afronden van de trajecten.
- De aanbieders van het informele aanbod registreren vaak alleen aantallen deelnemers (dus geen contactgegevens en persoonlijke informatie). Dit heeft te maken met de aard van de georganiseerde activiteiten: laagdrempelig en vrijblijvend wat geen inschrijving vereist. Dit bemoeilijkt het contact met de deelnemers aan de ene kant en aan de andere maakt de beschikbare uitgebreide monitoringstools (bijv. lange vragenlijsten) niet van toepassing.
- Impactmetingen op individueel niveau vragen veel tijd en er moet rekening gehouden worden met privacyaspecten.
- De beschikbare tools sluiten niet altijd goed aan bij de deelnemers. Ze passen niet altijd goed bij de taalvaardigheden, zoals vragenlijsten die gebruikt worden als nulmeting die niet begrijpelijk voor NT2'ers zijn. Soms moeten ze met hulp van een leraar of vrijwilliger ingevuld worden. Daarnaast worden enkele vragen als te persoonlijk ervaren.

De verkenning laat zien dat gemeenten behoefte hebben aan meer inzicht in de outcome van taaltrajecten en andere activiteiten, met name in de effecten van deelname voor inwoners (Groot et al., 2025). Deze behoefte bestaat niet alleen op gemeentelijk niveau, maar ook in een vergelijkend perspectief tussen gemeenten. Gemeenten willen beter kunnen duiden wat de aanpak oplevert en hoe hun resultaten zich verhouden tot die van andere gemeenten om van elkaar te leren.

Daarnaast is er brede behoefte aan een helder en praktisch format voor een monitoringsplan, met duidelijke richtlijnen voor het formuleren van doelen en de wijze van dataverzameling (Groot et al., 2025). Gemeenten geven aan behoefte te hebben aan een handreiking, advies en/of begeleiding bij de inrichting en uitvoering van de monitoring. Zodat zij niet allemaal zelf het wiel hoeven uit te vinden. Tegelijkertijd vragen gemeenten om ruimte voor maatwerk. Door het brede en diverse aanbod aan activiteiten en uitvoerende partners is een uniforme aanpak niet altijd passend. Monitoring moet voldoende flexibel zijn om aan te sluiten bij lokale contexten en verschillen in organisatie en aanbod. Denk bijvoorbeeld aan aanbod op taalvaardigheden, gecijferdheid en digitale vaardigheden.

Hoewel de behoeften van gemeenten grotendeels overeenkomen, zijn er ook duidelijke verschillen, die vaak samenhangen met gemeentelijke kenmerken zoals omvang, beschikbare capaciteit en beleidsprioriteiten (Groot et al., 2025). Zo verschillen gemeenten in hun doelen met monitoring. Sommige gemeenten richten zich meer op leren en verbeteren op basis van data: wat werkt goed en wat werkt minder goed. Andere gemeenten willen monitoringsgegevens vooral gebruiken voor sturing en besluitvorming, bijvoorbeeld ten aanzien van financiering of beleidsaanpassingen (deze doelen hoeven elkaar overigens niet uit te sluiten). Daarnaast is er bij gemeenten behoefte aan verantwoording richting de gemeenteraad. Zij willen kunnen laten zien wat de effecten zijn van de aanpak basisvaardigheden en wat deze aanpak oplevert voor inwoners en voor de lokale samenleving. Tegelijkertijd wordt benadrukt dat dataverzameling een uitdaging vormt, omdat deze plaatsvindt bij de gemeente en binnen een netwerk van diverse partners. Gemeenten hechten er daarom aan dat monitoring niet te belastend is en dat de gebruikte instrumenten gebruiksvriendelijk zijn voor zowel deelnemers als uitvoerende organisaties. Specifiek wensen de vier geïnterviewde gemeenten meer inzicht in zowel de kwantitatieve als kwalitatieve effecten van de aanpak. Het gaat daarbij om de omvang van de effecten én om de beleving en ervaren veranderingen bij deelnemers.

Naast inzicht in effecten geven sommige gemeenten ook aan meer te willen weten over de kwaliteit en tevredenheid met het aanbod en over het proces van toeleiding: wat werkt bij het bereiken van mensen met beperkte basisvaardigheden en bij het succesvol toeleiden naar passend aanbod. Daarnaast bestaat er bij sommige gemeenten behoefte aan inzicht in de klantreis van inwoners binnen de brede aanpak van basisvaardigheden.

Effecten aanpak basisvaardigheden

Voor deze verkenning hebben we gekeken naar bestaande studies naar de effecten van aanpakken rond basisvaardigheden. De bevindingen uit de literatuurstudie zijn verrijkt met het perspectief van ervaringsdeskundigen. Deze ervaringsdeskundigen zijn actief in de Ervaringsraad van het Expertisepunt Basisvaardigheden en hebben zelf in het verleden stappen gezet om hun basisvaardigheden te versterken. Het levert waardevolle inzichten op over wat deelname aan activiteiten in de praktijk betekent voor mensen zelf.

Effecten van taalcourses

Deelname aan taalcourses leidt tot een verbetering van taalvaardigheden, vooral vanuit het perspectief van deelnemers zelf (Alamprese et al., 2011; Sabatini et al., 2011; Greenberg et al., 2011; Kok & Scholte, 2013; De Greef & de Haan, 2024). De objectief gemeten voortgang (op basis van de leestoets) is beperkt, maar relatief gunstig in vergelijking met vergelijkbaar internationaal onderzoek. Deze studies tonen aan dat de taalbeheersing van de deelnemers gemiddeld met 5,2 procent stijgt (Kok & Scholte, 2013), terwijl in Nederland de gemiddelde vooruitgang in taalvaardigheid na de taaltrajecten 'Taal voor het Leven' 6,02% bedraagt (De Greef & Segers, 2017). Verder gebruiken deelnemers deze vaardigheden vaker in hun dagelijks leven, bijvoorbeeld door vaker te lezen (Reder, 2009). Uit het onderzoek van de Greef en de Haan (2024) blijkt dat bijna 67% van de deelnemers ervaart beter de taal te kunnen gebruiken in praktijksituaties en bijna 53% geeft aan de digitale vaardigheden beter te kunnen toepassen. Ervaringsdeskundigen die we hebben gesproken gaven hier concrete voorbeelden van: 'Nu heb ik meer kennis en een grotere woordenschat', 'Ik kan me beter uiten'. Ze merken ook dat ze beter begrepen worden en dat ze zelf dingen beter kunnen uitleggen – bijvoorbeeld bij het invullen van formulieren of gewoon in gesprekken met anderen. Sommigen (vooral NT2'ers) vervullen zelfs een brugfunctie: ze helpen anderen door te vertalen of uitleg te geven.

De deelname aan taaltrajecten leidt tot toename van zelfvertrouwen en zelfredzaamheid: deelnemers voelen zich zekerder, durven meer zelf te doen en ervaren persoonlijke groei (De Greef et al., 2010; De Greef & Segers, 2017; Faddegon & Achbab, 2018; De Greef & de Haan, 2024). Zoals een van de ervaringsdeskundigen dit verwoordt: 'Je gaat dan heel anders in het leven staan. Je wordt zelfverzekerder.' Waar ze vroeger aarzelden om iets te zeggen, durven ze nu hun mening te geven. Ze kunnen nu ook vaker eigen zaken regelen: zelfstandig brieven beantwoorden, formulieren invullen, of zelfstandig reizen.

Uit onderzoek blijkt dat het versterken van basisvaardigheden ook bijdraagt aan sociale inclusie (De Greef et al., 2012; De Greef & Segers, 2017; Faddegon & Achbab, 2018; De Greef & de Haan, 2024). Deelnemers nemen vaker deel aan sport-, cultuur- en maatschappelijke activiteiten, bouwen meer sociale contacten op buiten hun eigen kring, voelen dat ze erbij horen in de samenleving en ervaren minder sociale isolement. Een ervaringsdeskundige vertelt: 'Ik ben wel vaak eenzaam geweest. Doordat ik goed kan spreken kan ik nu meedoen met andere mensen.'

Voor mensen met Nederlands als tweede taal opent een betere taalbeheersing daadwerkelijk deuren (Faddegon & Achbab, 2018). Het vergroot hun kansen op het vinden van werk, het volgen van een opleiding of het lopen van een stage. Voor mensen met Nederlands als eerste taal leidt de verbeterde taalvaardigheid tot het beter functioneren op de werkvloer: zij durven vaker hun eigen mening te geven, voelen zich weerbaarder tegenover dominante personen of situaties en nemen eerder initiatief. Een ervaringsdeskundige verwoordt dit als volgt: 'Meer mezelf laten horen, voor mezelf opkomen. Dat merk ik sterk in mijn werk.' Een deel van de deelnemers van trajecten

volwasseneneducatie ziet ook effecten op arbeidsmarktparticipatie doordat ze een betere baan (met begeleiding) krijgen, een nieuwe baan gaan zoeken, stage gaan lopen of vrijwilligerswerk gaan doen (15%-30%; de Greef & de Haan, 2024). Tegelijkertijd laat een overzicht van studies naar de effecten van taaltrajecten zien dat effecten op arbeidsmarktparticipatie, inkomensstijging en afname van uitkeringsafhankelijkheid gemeten op basis van objectieve data niet eenduidig zijn (zie overzicht door Kok & Scholte, 2013). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat dergelijke effecten tijd nodig hebben om zich te ontwikkelen, of dat de verbeteringen in taalvaardigheid door cursussen beperkt zijn. De auteurs benadrukken daarom dat geletterdheid een belangrijk fundament vormt, maar dat de stap naar betaald werk doorgaans onderdeel is van een langdurig en complex proces.

Er wordt ook gewezen op andere effecten rondom gezin en opvoeding van kinderen, onder andere verbeterde communicatie met kinderen en de school, frequenter voorlezen aan kinderen, actieve deelname aan schoolactiviteiten en hulp bij huiswerk (Faddegon & Achbab, 2018; De Greef & de Haan, 2024). 'Ik kon nooit mijn kinderen voorlezen. Na bijscholing kan ik dat voor mijn kleinkinderen,' vertelt een van de ervaringsdeskundigen.

Tot slot zijn er ook effecten op psychische en fysieke gezondheid (De Greef & de Haan, 2024). Ervaringsdeskundigen benadrukken dat het zetten van stappen richting betere taalvaardigheden ertoe leidt dat deelnemers zich minder eenzaam voelen, minder stress ervaren en positiever in het leven staan. Daarnaast kunnen zij gezondheidsinformatie beter vinden, begrijpen en toepassen.

Effecten van taalcursussen op de werkvloer

Pattinaja en Koopmans (2024) hebben een literatuuroverzicht uitgevoerd naar de effecten van taal- en basisvaardigheids cursussen op de werkvloer. Daaruit ontstaat geen eenduidig beeld van de effecten van scholing op dit terrein. Op basis van de beschikbare academisch literatuur is er geen objectief gemeten bewijs voor een effect van investeringen in beperkte basisvaardigheden op uitkomsten op de werkvloer. Dit hangt vooral samen met het ontbreken van geschikte data om dergelijke effecten empirisch aan te tonen. In niet-academisch onderzoek worden wel effecten beschreven, voornamelijk op basis van kwalitatief onderzoek (Campbell, 2010; Visscher & Tops, 2015; Sinzer, 2016; Van Beek & Hamdi, 2016; PwC, 2018; Pattinaja & Koopmans, 2024):

- meer zelfvertrouwen, trots en plezier,
- meer productiviteit; meer zelfstandigheid, minder fouten op werk, betere afstemming met leidinggevende, minder tijd nodig voor dezelfde taak,
- flexibele inzetbaarheid: beter kunnen omgaan met veranderingen, meer inkomsten uit werk,
- betere werkcultuur: betere communicatie en samenwerking tussen medewerkers,
- meer omzet, minder ziekteverzuim en HR kosten,
- minder ongelukken op het werk (vanwege betere begrip van de instructies op de werkvloer).

Effecten van andere cursussen op het vlak van digitale vaardigheden

Bibliotheken in Nederland bieden veel cursussen op het gebied van digitale vaardigheden, vaak als een onderdeel van de aanpak basisvaardigheden. De resultaten van de [Impactmonitor 2019-2022](#) en andere onderzoeken (Goes & Faun, 2018; Iacono et al., 2021; Rotteveel & Oomes, 2024) laten zien dat deelnemers aan deze cursussen een verbetering ervaren van hun vaardigheden bij het gebruik maken van de computer en het internet. Daarnaast zeggen cursisten na de cursus meer te durven met de computer en internet en deze vaker te (gaan) gebruiken. Daarnaast verbetert hun zelfvertrouwen en is er meer toepassing van digitale vaardigheden in het dagelijks leven. Er zijn duidelijke verbeteringen gemeten op het vlak van alle digitale basisvaardigheden. Ook zeggen zij minder afhankelijk te zijn van anderen, ze ervaren een toename van hun zelfvertrouwen en zeggen beter te kunnen meedoen in de samenleving, op het werk en op school.

Conclusie

Wat opvalt is dat het merendeel van het onderzoek zich richt op de effecten van taalaanbod en taallessen. Er is minder onderzoek beschikbaar naar de effecten van het informele aanbod, cursussen van gecijferdheid, reken- en digitale vaardigheden en scholing van de uitvoerende professionals. Uit ons literatuuroverzicht blijkt dat in het onderzoek naar de (sociale) effecten van cursussen taalvaardigheden de nadruk vooral ligt op veranderingen op het niveau van deelnemers. Ze kunnen worden ingedeeld in een aantal thema's (zie figuur 1).

Figuur 1. Effecten van cursussen taalvaardigheden op verschillende leefdoelgebieden van de inwoners

Deze veranderingen worden meestal gemeten aan de hand van de subjectieve beoordeling van de eigen situatie door deelnemers (vragenlijsten met nul- en eindmeting). Een beperkt aantal studies gebruikt daarnaast objectieve gegevens over de situatie van deelnemers, zoals ontwikkelingen in arbeidsmarktpositie of inkomen over de tijd (zie overzicht door Kok & Scholte, 2013 bijv. Hanushek & Zhang, 2009; Metcalf et al., 2009; Patrignani & Conlon, 2011). In het overzicht dat in dit hoofdstuk wordt gepresenteerd, zijn geen onderzoeken gevonden die de maatschappelijke effecten van de aanpak basisvaardigheden in kaart brengen op basis van contextindicatoren, zoals het aantal mensen met een uitkering of het aantal huishoudens met een minimuminkomen. Dit komt doordat deze indicatoren door veel verschillende factoren worden beïnvloed, waardoor veranderingen niet direct aan de cursussen zijn toe te schrijven. Wel kunnen de cursussen hier uiteraard aan bijdragen.

Tot slot

In de verkenning hebben we het volgende opgemerkt:

- Er is – met name onder gemeenten, ministerie OCW - behoefte aan meer inzicht in de sociale effecten van de aanpak basisvaardigheden op deelnemers op verschillende leefgebieden. En gemeenten hebben behoefte aan meer ondersteuning rond monitoring op dit vlak.
- Gemeenten monitoren vooral de output, en dan vooral de deelname aan de Web-gefinancierde taal-trajecten. En monitoren minder vaak de effecten van aanpak basisvaardigheden. Als effecten gemonitord worden, dan gaat het veelal om de effecten van WEB-gefinancierde cursussen.
- Wanneer sociale effecten worden gemonitord, ligt de nadruk vooral op veranderingen bij deelnemers en niet op het bredere maatschappelijke resultaat. Zo wordt zichtbaar hoe deelname aan basisvaardigheidstrajecten invloed heeft op verschillende levensdomeinen, zoals zelfredzaamheid, maatschappelijke en arbeidsparticipatie, ondersteuning van kinderen, sociale verbondenheid, financiën en gezondheid. Er zijn geen openbare monitoringsinstrumenten beschikbaar waarin de sociale effecten van de aanpak basisvaardigheden op de deelnemer zijn opgenomen. Dergelijke instrumenten zijn doorgaans alleen tegen betaling toegankelijk of worden door gemeenten zelf ontwikkeld.
- Bestaande monitoringsinstrumenten richten zich vooral op het formele en non-formele aanbod. En beperkt op het informele aanbod of de brede, integrale aanpak basisvaardigheden.
- Vanuit de expertbijeenkomst in december 2025 komt de behoefte naar voren om op laagdrempelige wijze informatie over sociale effecten van de aanpak basisvaardigheden te kunnen verzamelen. Op een manier die onder andere: niet te belastend is voor de deelnemers en uitvoerders, publiek beschikbaar is, eenvoudig is in gebruik, samen ontwikkeld is met gebruikers, aansluit bij bestaande monitoring, niet verplicht is te gebruiken en waar ruimte is voor maatwerk van gemeente. Een dergelijke manier van monitoring van de sociale effecten van de aanpak basisvaardigheden is op dit moment niet beschikbaar.

Uit deze verkenning komen aanknopingspunten voor verdere ontwikkeling van het monitoren van de sociale effecten van de aanpak basisvaardigheden naar voren. Deze aanknopingspunten op inhoud en op proces zijn mogelijk relevant voor landelijk, regionaal of lokaal niveau. Op inhoud delen we een aanzet indicatoren voor het monitoren van veranderingen op de meest voorkomende leefgebieden waar de aanpak basisvaardigheden op in zet. Op proces laten we belangrijke uitgangspunten voor het monitoren van sociale effecten zien.

Aanzet indicatoren sociale effecten basisvaardigheden

Onderstaand geven we de volgende aanzet van indicatoren voor het monitoren van de sociale effecten van de aanpak basisvaardigheden (zie Tabel 3). De indicatoren zijn verdeeld in drie groepen:

1. Effecten op basisvaardigheden van deelnemers
Deze groep bevat indicatoren die veranderingen laten zien in de basisvaardigheden van deelnemers, zoals taal, gecijferdheid en digitale vaardigheden.
2. Effecten op levensdomeinen van deelnemers
Deze groep bevat indicatoren die veranderingen in verschillende levensdomeinen laten zien als gevolg van het vergroten van basisvaardigheden.
3. Procesindicatoren
Deze groep richt zich op het proces en niet direct op sociale effecten, maar kan volgens experts wél worden gemonitord. Deze indicatoren zijn belangrijk omdat ze inzicht geven in de vraag of de geplande aanpak daadwerkelijk werkt, doordat mensen effectief worden toegeleid naar passende en kwalitatief goede ondersteuning. Vanuit het oogpunt van uniformiteit is ervoor gekozen om ook deze procesindicatoren te formuleren vanuit het perspectief van de deelnemer, en niet vanuit dat van de professional.

Tabel 3 Aanzet indicatoren van sociale effecten van de aanpak basisvaardigheden

Basisvaardigheden

- Deelnemers kunnen beter communiceren (schrijven, lezen, spreken en begrijpen)
- Deelnemers kunnen beter rekenen en omgaan met cijfers in dagelijkse situaties
- Deelnemers kunnen digitale informatie beter gebruiken

(Sociale) veerkracht

- Deelnemers kunnen zich beter redden in het dagelijks leven
- Deelnemers hebben meer zelfvertrouwen

Meedoen in de samenleving

- Deelnemers hebben meer contact met andere mensen
- Deelnemers voelen zich meer onderdeel van de samenleving
- Deelnemers doen (meer) vrijwilligerswerk of andere activiteiten

Geldzaken

- Deelnemers hebben meer grip op hun geldzaken

Werk

- Deelnemers voelen zich zekerder bij het uitvoeren van taken op hun werk
- Deelnemers ervaren dat zij meer kans op betaald werk hebben
- Deelnemers doen (meer) betaald werk

Ondersteunen van kinderen

- Deelnemers kunnen hun kind(eren) beter voorlezen
- Deelnemers kunnen hun kind(eren) beter ondersteunen bij het huiswerk

(Sociale) gezondheid / gezondheidsvaardigheden

- Deelnemers kunnen gezondheidsinformatie beter begrijpen (bv. van huisarts of apotheek)
- Deelnemers kunnen digitale zorg beter gebruiken (bv patiëntenportaal)

Toeleiding

- Deelnemers weten waar ze moeten zijn voor ondersteuning bij taal, rekenen, digitale vaardigheden

Kwaliteit van het aanbod

- Deelnemers ervaren dat de ondersteuning die zij krijgen past bij hun behoefte

Passende ondersteuning

- Deelnemers worden door professionals verwezen naar passend aanbod

Deze aanzet van indicatoren is tot stand gekomen op basis van wat bekend is uit deze verkenning. Tijdens de expertbijeenkomst zijn per leefgebied relevante indicatoren voor dat leefgebied weergegeven. Deelnemers hebben gekozen welke indicatoren zij het belangrijkste vinden om zicht te krijgen op de grootste verandering bij de deelnemer en hoe dit doorwerkt op andere levensgebieden. Vervolgens hebben de auteurs van deze verkenning de uitkomsten van deze bijeenkomst verwerkt en keuzes gemaakt in deze eerste aanzet tot indicatoren.

Hierbij hebben we gekeken naar:

- meest gekozen indicatoren tijdens de bijeenkomst van 3 december 2025
- een overzichtelijk aantal indicatoren
- de mate waarin een indicator iets zegt over het aanbod waarvan de effecten gemonitord worden. Een indicator moet niet te ver af liggen van hetgeen gemonitord wordt, en zo min mogelijk beïnvloed worden door andere zaken
- zo generiek mogelijk: algemeen geformuleerd zodat ze zo breed mogelijk toepasbaar zijn
- zodanig geformuleerd dat het mogelijk is om een verandering te kunnen meten: meer, beter et cetera.

Dit is een eerste aanzet van indicatoren die mogelijk relevant is voor landelijk, regionaal of lokaal niveau voor het monitoren van de sociale effecten. Om met deze indicatoren te kunnen gaan monitoren zijn vervolgstappen nodig. Deze indicatoren zouden verder aangescherpt en geoperationaliseerd moeten worden. De indicatoren zijn nog niet geoperationaliseerd, aangezien dit buiten de opdracht van deze verkenning voor OCW valt.

Uitgangspunten monitoring sociale effecten

Tijdens de expertbijeenkomst is ook besproken wat belangrijk is bij het eventueel verder ontwikkelen van het monitoren van de sociale effecten van de aanpak basisvaardigheden. Bijvoorbeeld als er een vrij toegankelijk monitoringsinstrument ontwikkeld zou worden. Hoewel er door OCW binnen deze verkenning geen keuze is gemaakt over de vervolgstappen rond monitoring, geven onderstaande uitgangspunten houvast bij een eventueel vervolg. Je kunt deze uitgangspunten als toetssteen gebruiken bij het maken van keuzes bij ontwikkeling en inrichting van monitoring op lokaal, regionaal of landelijk niveau.

Uitgangspunten voor monitoring sociale effecten vanuit deze verkenning

- Maak helder waarom je wilt monitoren, voor wie de data is bedoeld en wat je ermee wilt doen.
- Sluit aan bij de behoeften van gemeenten, aanbieders: wat is relevant om te monitoren?
- Sluit aan bij de leefwereld van inwoners
- Monitoren van sociale effecten op diverse leefgebieden, zoals zelfvertrouwen, zelfredzaamheid, gezondheid, werk, gezin etc.
- Monitoren van alle basisvaardigheden: taal, gecijferdheid en digitale vaardigheden
- Sluit aan bij bestaande monitoring
- Ontwikkel samen met de gebruikers (co-creatief)
- Eenvoudig in gebruik: makkelijk om toe te passen, toegankelijk, haalbaar en realistisch
- Begrijpelijk voor de deelnemers: plaatjes, begrijpelijke taal
- Niet te belastend voor de deelnemers en uitvoerders, niet te veel vragen

- Ruimte voor maatwerk van gemeenten
- Gemeenten niet verplichten te gebruiken
- Ondersteunen en faciliteren van gemeenten rond monitoring met kennis en middelen
- Publiek beschikbaar, vrij toegankelijk
- Eventueel mogelijkheid tot vergelijking met andere gemeenten

Samenvatting

Op basis van deze verkenning is een eerste set indicatoren samengesteld waarmee meer inzicht kan worden verkregen in de effecten van de aanpak basisvaardigheden. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen indicatoren die de versterking van basisvaardigheden bij deelnemers zichtbaar maken en indicatoren die laten zien hoe deze versterking doorwerkt in verschillende relevante levensdomeinen. Daarnaast is een aantal procesindicatoren opgenomen in deze basisset. Een overweging is om deze set van indicatoren verder uit te werken tot een overzichtelijk en toegankelijk monitoringsinstrument, niet te uitgebreid en makkelijk toepasbaar. Dit stelt gemeenten in staat om beter zicht te krijgen op de sociale effecten van hun aanpak basisvaardigheden op deelnemers, op een manier die aansluit bij hun behoeften aan monitoring en verbetering. Het uiteindelijke doel is een lerende cyclus die bijdraagt aan een sterke aanpak van basisvaardigheden.

Bronnenlijst

Alamprese, J.A., Macarthur, C. A., Price, C., & Knight, D. (2011). *Effects of a structured decoding curriculum on adult literacy learners' reading development*. Journal of Research on Educational Effectiveness, 4(2), 154-172.

Van Beek, L., & Hamdi, A. (2016). *Investeren in taal op de werkvloer. Een analyse van de opbrengsten voor werkgevers*. Ecorys in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken & Werkgelegenheid.

Faddegon, K., & Achbab, S. (2018). *Portretten van laaggeletterden*. Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Management Van Cultuurverandering. Geraadpleegd via: [180827 Rapport Portretten.pdf](#)

Goes, M., & Faun, H. (2018). *Taalcafés en cursussen digitale vaardigheden: een kwalitatief onderzoek naar ervaringen en opbrengsten*. Panteia.

De Greef, M., Segers, M., Verté, D. (2010). *Development of the SIT, an instrument to evaluate the transfer effects of adult education programs for social inclusion*. Studies in Educational Evaluation, 36, 42 – 61.

De Greef, M., & Segers, M. (2017). *Eerste tussenevaluatie landelijke implementatie taaltrajecten Taal voor het Leven door Stichting Lezen & Schrijven op het gebied van sociale inclusie en leesvaardigheid*. Maastricht University.

De Greef, M., Hanekamp, M., Segers, M., Verté, D., Lupi, C. (2012). *Leren in verschillende contexten*. CINOP.

De Greef, M., & de Haan, M. (2024). *De Staat van de Nederlandse Volwasseneneducatie*. Vrije Universiteit Brussel.

Greenberg, D., Wise, J., Morris, R., Fredrick, L., Rodrigo, V., Nanda, A. O., Pae, H. (2011). *A Randomized Control Study of Instructional Approaches for Struggling Adult Readers*. Journal of Research on Educational Effectiveness, 4(2), 101-117.

Groot A., Buiskool B.-J., Elderenbosch M. (2025). *Eindevaluatie Vervolgaanpak Laaggeletterdheid 2020-2024 Tel mee met Taal*. ECBO.

Hanushek, E.A., & Zhang, L. (2009). *Quality-Consistent Estimates of International Schooling and Skill Gradients*. Journal of Human Capital, 3(2), 107-143.

Iacono S.L., Wafelaar F., Bekkers L., Martens T. (2021). *Future Fit NL. Evaluating a digital skills training for union members in the Netherlands*. Utrecht University. Geraadpleegd via: <https://www.uu.nl/sites/default/files/ios-FutureFit%20evaluation%20report%20Netherlands.pdf>

Kok L., & Scholte, R. (2013). *Rendement van cursussen voor laaggeletterden*. SEO.

Metcalf, H., Meadows, P., Rolfe, H., Dhudwar, A. (2009). *Evaluation of the impact of Skills for Life learning: longitudinal survey of adult learners on college-based literacy and numeracy courses, final report*. Skills for Life Network.

Pattinaja, W., & Koopmans, C. (2024). *Notitie Verkenning kosten en baten verbetering basisvaardigheden. Kosten en baten van werkgevers van scholing van werknemers*. SEO.

Patrignani, P., & Conlon, G. (2011). *The long term effect of vocational qualifications on labour market outcomes*. Department for Business, Innovation and Skills Research Paper no. 47.

PwC. (2018). *Maatschappelijke kosten laaggeletterdheid*.

Rotteveel, A., & Oomes, M. (2024). *Rapportage Impactmonitor*. KB.

Sabatini, J., Shore, J., Holtzman, S., Scarborough H. (2011). *Relative effectiveness of reading intervention programs for adults with low literacy*. Journal of Research on Educational Effectiveness, 4(2), 118-133.

Sinzer. (2016). *SROI analyse taalcursussen Post NL. Het maatschappelijk rendement van investeren in laaggeletterdheid*. Sinzer.

Visscher, K., & Tops, J. (2015). *Investeren in taal levert veel op! Drie businesscases voor groepsgericht taalonderwijs in de schoonmaakbranche*. Capgemini Consulting.

Bijlage

Deelnemers aan de Expertbijeenkomst op 3 december 2025:

1. Senior-adviseur basisvaardigheden, Stichting Lezen en Schrijven
2. Senior-adviseur kennis & impact, Stichting Lezen en Schrijven
3. Senior-adviseur en projectleider integrale aanpak basisvaardigheden vanuit het sociaal domein, Stichting Lezen en Schrijven
4. Senior-adviseur onderzoek, Stichting Lezen en Schrijven
5. Lector, het lectoraat Wiskundig en Analytisch Vermogen van Professionals van Hogeschool Utrecht
6. Beleidsadviseur, Gemeente Utrecht
7. Senior beleidsmedewerker, Ministerie van OCW